

Huddinge

Instruktion om åtgärder inom grundskolans och
gymnasieskolans verksamhetsområden vid

Skadegörelse och stöld

Barn- och utbildningsförvaltningen den 28 februari 2011

Bra skolmiljö tillsammans

I skolorna pågår ett arbete med olika trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetsformer och vi vet att arbetsmiljöarbete förebygger att skadegörelse och stölder sker. Men vad gör man när det trots allt inträffar och vems är ansvaret? Dessa frågor behandlas här och är uppdelat i fyra huvudavsnitt:

A. Ansvar och åtgärder vid stöld och skadegörelse på kommunens egendom

B. Ansvar och åtgärder vid stöld av eller skador på privat egendom

C. Anmälningsskyldighet till socialtjänsten, polisanmälan och anmälan i Marsh Plus

D. Bilagor

Grunder för skolans insatser

Lagstiftningen för skolan och socialtjänsten är i grunden inte repressiv. Detta är viktigt att ha med sig i arbetet med att förebygga brott. Unga straffas inte, och i synnerhet inte av skolan eller socialtjänsten, som ska stödja den unge som hamnat snett, i syfte att förhindra en fortsatt negativ utveckling.

Skolans stödjande roll ger fördelar som exempelvis att man inte behöver göra utredningar i syfte att föra något i bevis. För att skolan ska vidta åtgärder kan det redan räcka med att man känner oro för en elev. I syfte att stödja en förändring för den enskilde har skolan möjlighet att vidta ganska långtgående åtgärder, åtgärder som ofta ger bättre resultat än vad som i massmedia anses utgöra "hårdare tag". Skolan ska göra en bedömning av situationen och agera därefter.

Med denna grund är det vanligtvis också lättare att möta föräldrar i en stödjande dialog och att bilda en vuxenallians i syfte att hjälpa. Det är vanligare att möta hinder hos föräldrar om man har syftet att straffa deras barn.

Skolans roll är alltså inte att straffa, utan att lära ut och bidra till fostran. Skolans agerande bör ses mot bakgrund av den samlade effekten av vidtagna åtgärder, om en förändring har åstadkommit eller ej i den unges beteende. Det bör alltså finnas med från början att de flesta åtgärder inte kommer att leda till straff och heller inte har det syftet.

En polisanmälan är inget straff i sig utan en information till en annan myndighet som har att agera utifrån sina ramar. Det är mer att lämna ut information för att påkalla uppmärksamhet hos andra över det som inträffat, och att det också kan leda vidare till åtgärder utanför skolan. Samma sak gäller anmälan till socialtjänsten.

Skolan bör därför göra en egen bedömning om man behöver vidta ”skolåtgärder” inom sina egna ramar. En bedömning samt åtgärder därefter, som beskrivs i åtgärdsprogram med det uttalade syftet att stödja som i allt annat. Vilka orsaker till beteendet kan ses och fram för allt vilka åtgärder som leder till förändring för den unge kan vidtas.

Insatser av andra myndigheter än skolan

Rättssäkerheten innebär att någon ska anses oskyldig tills motsatsen bevisas.

Polisen kan inleda förundersökning så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats. Om det är uppenbart att brottet inte går att utreda behöver dock sådan undersökning inte inledas. Åklagaren kopplas in om det finns en person misstänkt. Åklagaren är skyldig att lägga ner en förundersökning om bedömningen är att åtal inte leder till en fällande dom. På grund av lagstiftningen sker detta också i de flesta fall som gäller unga. Antingen i brist på bevis eller brist på spaningsuppslag eller helt enkelt för att den misstänkte inte är straffmyndig och inte kommer att få ett straff.

Åklagare får besluta om åtalsunderlåtelse under förutsättning att något väsentligt allmänt eller enskilt intresse ej åsidosätts exempelvis om det kan antas att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter. Om någon har begått ett brott innan han har fyllt arton år, får åklagaren besluta om åtalsunderlåtelse om den unge blir föremål för sådan åtgärd som anges nedan och det med skäl kan antas att därigenom vidtas vad som är lämpligast för den unge:

1. vård eller annan åtgärd enligt socialtjänstlagen (2001:453),
2. vård eller annan åtgärd enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, eller
3. annan åtgärd som innebär att den unge får hjälp eller stöd.

Om någon som inte har fyllt arton år är skäligen misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa, ska socialnämnden genast underrättas. Av underrättelsen ska det framgå om den misstänkte har tillfrågats om han eller hon vill delta i medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott samt hur den misstänkte ställt sig till deltagande.

I fråga om den som misstänks för att ha begått brott innan han fyllt arton år ska åklagaren, innan han fattar beslut i åtalsfrågan, inhämta yttrande från socialnämnden. Yttrandet ska innehålla en redogörelse för vilka åtgärder som nämnden tidigare har vidtagit i fråga om den unge samt en bedömning av om den unge har ett särskilt behov av åtgärder som syftar till att motverka att han eller

hon utvecklas ogynnsamt. Vidare ska yttrandet innehålla en redovisning av de åtgärder som nämnden avser att vidta. Åtgärderna ska redovisas i ett *ungdomskontrakt* om de vidtas med stöd av socialtjänstlagen och i en *vårdplan* om de vidtas med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

En polisman får anmoda den som har eller kan antas ha fyllt femton men inte arton år att så snart som möjligt vidta åtgärder för att avhjälpa eller begränsa skada på grund av brott, om den unge har erkänt brottet eller om det annars med hänsyn till omständigheterna är uppenbart att han har begått brottet. Anmodan får dock ske endast om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna. Om det inte är uppenbart obehövt, ska målsägandens samtycke inhämtas innan anmodan sker.

A. Ansvar och åtgärder vid stöld och skadegörelse på kommunens egendom

Stöld och skadegörelse förekommer i och utanför skolorna. En del av stölderna och skadegörelsen orsakas av barn och ungdomar på skolan. Detta avsnitt syftar till att vara en vägledning för hur skolledningen kan handla när skolans egendom blivit utsatt för detta.

1. Kort om brottsbalken

Stöld och andra tillgreppsbrott, när någon olovligen tar någon annans egendom, är en straffbar handling enligt 8 kap. brottsbalken.

Skadegörelse, när någon avsiktligt förstört eller skadat någon annans egendom, är en straffbar handling enligt 12 kap. brottsbalken. Brottsrubriceringen är alltefter svårighetsgraden åverkan, skadegörelse eller grov skadegörelse. För det fall någon tänder eld på en skola kan brottsrubriceringen bli mordbrand eller grov mordbrand enligt 13 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken. Råkar någon av oaktsamhet, genom att umgås ovarsamt med eld eller sprängämne eller på annat sätt tända på en skola kan vederbörande dömas för allmänfarlig vårdslöshet enligt 13 kap. 6 § brottsbalken.

Om den skyldige var under 15 år när brottet begicks kan *påföljd* för brottet inte utdömas. Här förutsätts att samhället istället ingriper via socialtjänstlagen med frivilliga insatser och i sista hand via lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). LVU möjliggör ingripanden även mot ungdom i åldersgruppen 15-19 år.

2. Kort om skadeståndslagen

Enligt skadeståndslagen ska var och en som uppsåtligt eller av vårdslöshet vållar person- eller sakskada ersätta skadan. Även vårdslöshet medför alltså skadeståndsansvar.

Skador som uppkommit genom ren olyckshändelse omfattas inte av bestämmelserna i skadeståndslagen. Vid sådana skador finns det därför ingen skyldighet att betala skadestånd.

3. Skadeståndsskyldighet för den som är under 18 år

Från och med 1 september 2010 trädde förändringar i skadeståndslagen i kraft som innebär att vårdnadshavare får ett principalansvar för skada som deras barn vållar på grund av brott. Dessa har ett visst eget skadeståndsansvar men normalt inte lika vitt som vuxnas. Istället görs en skälighetsbedömning där ansvaret anpassas utifrån de faktorer som listas i bestämmelsen, och hur de spelar in i den individuella situationen. Högsta Domstolen har även slagit fast att det inte går att låta barn leva i en bubbla, olyckor kommer att ske när barn leker och allt sådant beteende kan därför inte vara skadeståndsgrundande (se bland annat NJA 1976 s. 458 "Korkbössan").

4. Vårdnadshavare

Lagändringen innebär att en förälder som har vårdnaden om ett barn ansvarar för vissa typer av skador som barnet orsakar (3 kap. 5 § och 2 kap. 3 § skadeståndslagen).

Skolan kan vända sig direkt till vårdnadshavaren och begära ersättning för skada som barnet förorsakat på grund av brott, till exempel skadegörelse. Vårdnadshavaren har, och kommer även fortsättningsvis att ha, ett tillsynsansvar över barnet, enligt föräldrabalken. Det innebär att de ska se till att barnet inte skadar sig själv eller andra. Vårdnadshavarna ska även, genom uppsikt eller andra lämpliga åtgärder, se till att barnet inte orsakar skada. Om vårdnadshavaren kan sägas brista i tillsyn och barnet på grund av detta orsakar en skada så kan vårdnadshavaren själv vara skadeståndsansvarig. I sådana fall måste det alltid finnas ett orsakssamband mellan vårdslöshet och själva skadan. Det ska med andra ord ha legat i "farans riktning" att skadan skulle uppstå på grund av föräldrarnas vårdslöshet.

Föräldrarnas skadeståndsansvar har skärpts i skadeståndslagen så att föräldrarna, utöver det skadeståndsansvar som de kan ha på grund av sin egen bristande tillsyn, även ska ges ett direkt skadeståndsansvar för vissa skador som deras barn vållar. Syftet med skärpningen är brottsförebyggande. Skadeståndsansvaret signalerar till föräldrarna att det är de som har det huvudsakliga ansvaret för sina barns fostran. Principalansvaret är knutet till de föräldrar som är vårdnadshavare för barnet. Det går inte över på skolan under tiden som barnet vistas där.

När en elev har orsakat skador i t ex skolans lokaler är det alltså möjligt för kommunen att kräva vårdnadshavare/föräldrar på ersättning. I de fall

hemförsäkring finns ingår en ansvarsförsäkring som täcker skador som familjemedlemmarna orsakar genom oaktsamhet. För barn upp till 12 år täcks dessutom uppsåtliga skador. När/om skolan kräver skadestånd är det viktigt att ange att de ska anmäla skadan till sitt hemförsäkringsbolag. Skolan ska i sitt krav ange skadeorsak och skadans omfattning, bifoga ev. bilder samt göra en sammanställning av kostnaderna och bifoga ev. fakturakopior. Den skadeståndsrättsliga grunden för kravet som man ska ange är Skadeståndslagen 2 kap 1 § ”Den som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar personskada eller sakskada ska ersätta skadan. Lag (2001:732).”

Vårdnadshavarens ansvar kommer enbart att omfatta person- och sakskada samt kränkingsersättning på grund av brottet. Även ett barn som inte är straffmyndigt kan begå brott i lagens mening. Det betyder att vårdnadshavarens ansvar också omfattar skador som orsakas av barn under femton år. Skolan kan alltså vända sig direkt till vårdnadshavaren och begära ersättning för skada som barnet förorsakat på grund av brott, till exempel skadegörelse. Vårdnadshavarens skadeståndsansvar får ett beloppsmässigt tak. För varje skadehändelse gäller ett maxbelopp på en femtedel av prisbasbeloppet (2010 är prisbasbeloppet 42 400kr och för 2011 är prisbasbeloppet 42 800kr).

Även om praxis kan ge viss vägledning vid bedömning av vilka skadeståndsbelopp som kan vara rimliga, så måste en noggrann prövning ske av vad som kan anses skäligt i varje enskilt fall.

Vårdnadshavarens principalansvar friar inte barnet från skadeståndsansvar. Eftersom barnets ansvar kvarstår kan den som lidit skada vända sig mot barnet för att få ut resterande belopp. Den som lider skada på grund av brott kan få ersättning via brottsoffermyndigheten i de fall det inte går att få ersättning av den som ålagts skadeståndsansvaret.

5. Skolans ansvar

Kommunen kan bli ansvarig för medvållande till barnets skadegörelse endast om den varit vårdslös eller försumlig och därmed brustit i tillsyn. Ju yngre ett barn är desto mer tillsyn behöver det givetvis. Som exempel kan nämnas följande rättsfall: I ett kommunalt fritidshem har i ett särskilt rum funnits för barnen avsedda snickarverktyg, förvarade inom räckhåll för barnen. En sjuårig pojke har med ett av verktygen, sannolikt ett stämjärn, allvarligt skadat ögat på en jämnårig pojke vid lek i andra utrymmen i fritidshemmet. Vid olyckstillfället hade personalen på fritidshemmet inte någon sådan kompensering tillsyn över barnen eller över snickarrummet att den säkert kunde uppmärksamma, om barnen lade sig till med verktygen och hur de i så fall förfor med dem. Försummelse från kommunens sida ansågs ha orsakat skadan (NJA 1984 s. 764).

Skolan har enligt skadeståndslagen ett ansvar för eleverna men det är felaktigt att uppfatta det som att skolan har en skyldighet att övervaka varje enskild elevs förehavanden under vistelsen i skolan. Skolans ansvar får istället anses innebära en skyldighet att utöva normal tillsyn över elevernas aktiviteter under skoltid och att ingripa för att förhindra farliga eller olämpliga sysselsättningar i den utsträckning som man kan anse att det är rimligt. I samband med den årliga

skyddsronden görs riskbedömningar i syfte att förebygga att skadegörelse och olyckor sker.

Vad gäller skolans ansvar för arbetet kring diskriminering, kränkande behandling och mobbning är skolans ansvar långtgående och regleras i diskrimineringslagen (2008:567) och skollagen 14a kap.(1985:11). I nya skollagen regleras området i 6 kap. (2010:800). Nya skollagen tillämpas efter 1 juli 2011.

6. Skadestånd

Vårdnadshavarna har inte alltid ekonomiska möjligheter att ersätta skadan. Saknas dessutom försäkring kan kommunen inte få ekonomisk ersättning för sin skada av familjen. Möjligheten att eleven helt eller delvis gottgör skadan genom egen arbetsinsats finns också. En kombination av arbete och ekonomisk ersättning är också tänkbar. När man låter eleven ”arbeta av” ersättningsanspråket genom arbete i skolan och detta sker i samarbete med skolans personal ökar man samtidigt elevens vuxenkontakter. Skolans möjligheter att utkräva ersättning genom arbete vid skadegörelse är större på gymnasiet än i grundskolan. På grund av elevernas högre ålder blir möjligheten att välja arbetsuppgifter större.

Om en frivillig överenskommelse inte kan träffas om ersättning för skadad egendom uppkommer frågan hur långt saken ytterligare ska föras. Ytterst kan kommunen överväga att begära en prövning av skadeståndsfrågan i domstol.

Det ska observeras att om åklagaren väcker åtal mot en elev (som fyllt 15 år) och/eller dennes vårdnadshavare för exempelvis skadegörelse på kommunens egendom är åklagaren på kommunens begäran skyldig att i samband med åtalet förbereda och utföra även kommunens talan om skadestånd (se 22 kap. 2 § rättegångsbalken).

Alla former av ersättning och/eller arbete i skolan förutsätter att en frivillig överenskommelse, träffas mellan skolans rektor och eleven samt elevens vårdnadshavare.

7. Okänd gärningsman

Vid skadegörelse, stöld är förövaren ofta okänd. Vilka åtgärder som ska vidtas för att efterforska gärningsmannen då polisen inte gör utredning får avgöras av rektor från fall till fall. Skadestånd och/eller fritidsarbete kan bara utkrävas av den eller de elever som erkänt att de vållat skadan. Det torde dessutom krävas att erkännandet vinner stöd av övrig utredning i ärendet. Kan det inte klargöras vem, eller vilka, som orsakat skadegörelsen kan ansvar inte utkrävas. En hel klass kan inte göras ansvarig om det inte står helt klart att samtliga barn i klassen deltagit i skadegörelsen. Oskuldspresumtion (rätten att betraktas som oskyldig till dess att skuldfrågan avgjorts) gäller även i skolan. Justitieombudsmannen (JO), som har till uppgift att bevaka att andra myndigheter följer lagen, har i sin ämbetsberättelse (1972, sidan 445; se även JO 1993/94 s.378 och JO 1995/96 s.398) fastslagit att kollektiv bestraffning inte får förekomma i skolan.

8. Känd gärningsman

Om det kan klarläggas att den skadegörande är skolelev bör klasslärare/mentor, som en första åtgärd, snarast kontakta elevens vårdnadshavare och informera om vad som har hänt. En av skolans uppgifter är att vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling, vilket också framgår av skollagen och läroplanerna. Det är skolans uppgift som fostrare som får hållas i minnet när beslut om åtgärder ska fattas vid skadegörelse på skolans egendom. I den första kontakten med hemmet bör också meddelas att skolan avser återkomma med uppgift om vilka ersättningsanspråk skolan har mot eleven med anledning av skadan och att man tillsammans vill diskutera lösningar. Rektorn bör alltid vara med tillsammans med vårdnadshavarna i diskussioner om hur skadan ska ersättas. Aktuell delegationsordning visar vem som har rätt att besluta om ersättningsfrågor. Vid varje inträffad skada ska samtliga omständigheter vägas in vid bedömningen av ersättnings storlek. Man bör undersöka om eleven omfattas av en ansvarsförsäkring. Finns en sådan bör en anmälan göras på denna om skadan överstiger självrisken.

Beroende på skadans omfattning, kostnad, elevens ålder samt om eleven haft uppsåt dvs. haft för avsikt att vålla skada, ska skolan och hemmet försöka träffa en frivillig överenskommelse om arbete och/eller ersättning. I de fall överenskommelsen innebär att eleven ska ersätta skadan genom eget arbete så får detta inte inkräkta på skolarbetet. Överenskommelsen ska vara skriftlig och undertecknad av rektorn, eleven och vårdnadshavarna.

Meningen är att arbetets omfattning och/eller ekonomiska ersättning ska stå i rimlig proportion till skadans omfattning och med hänsyn tagen till elevens ålder och utveckling, handlingens beskaffenhet, föreliggande ansvarsförsäkring och andra ekonomiska förhållanden samt övriga omständigheter. Ersättningskravet kan alltså jämkas bland annat med hänsyn till elevens ålder och handlingens beskaffenhet. Ju äldre en elev är desto större betydelse får t.ex. omständigheten att eleven haft för avsikt att vålla skadan. Om skadan däremot är orsakad av ren olyckshändelse inträder ingen ersättningsskyldighet. Vid ca 15 års ålder anses ett barn ha nått sådan intellektuell mognad att barnet bör kunna ta samma ansvar som en vuxen. Nedanstående tabell ska ses som riktvärden för ersättningsnivåer för skadevållare och är hämtad ur "Skolledarpraktika" (maj 2001):

Skadevållare

6 - 8 år	1/4 - 1/3 av kostnaden
9 - 12 år	1/3 - 2/3 av kostnaden
13 - 14 år	2/3 - 3/4 av kostnaden

Ersättningen kan jämkas även för äldre elever

6 - 8 år	högst 10 timmars arbete
9 - 12 år	högst en veckas arbete á 30 timmar
13 - 14 år	högst 2 veckor
Fr.o.m. 15 år	högst 3 veckor

Ersättningsnivå vid vårdslöshet eller uppsåt

För att ta ställning till ersättningsbeloppet/arbetsinsatsens storlek behövs uppgifter enligt punkterna 9 -12 nedan.

9. Har skadegörelsen uppkommit genom uppsåt eller vårdslöshet?

- Vid uppsåtlig skadegörelse finns det anledning att vara mer återhållsam med jämkningen.
- Vid skada som uppkommit på grund av vårdslöshet kan man göra en mildare bedömning.
- Om skadan uppkommit genom ren olyckshändelse bortfaller ersättningen helt.

10. Värdering av den uppkomna skadans värde

- Hyresvärden och/eller barn- och utbildningsförvaltningens lokal- och säkerhetsenhet kan vara behjälpliga vid värdering av skadan.
- Delegationsordning Del 1 (administration) visar vem som beslutar om vilken ersättning som ska krävas av eleven. Samråd med kommunjurist, kommunens lokal- och säkerhetsenhet eller hyresvärd bör ske för att värdera skadan och/eller bedöma rimlig ersättningsnivå.

11. Försäkringsfrågor

- Förekomst av ansvarsförsäkring har stor betydelse för bedömning av skadeståndets storlek. Om ansvarsförsäkringen faller ut är självrisken det belopp som skadegöraren själv föreslås få ersätta.
- I avvaktan på besked från försäkringsbolag, oavsett om ersättning kommer att betalas ut eller inte, ska en preliminär överenskommelse träffas mellan skolan (rektor) och hemmet om hur skadan ska ersättas.
- Så snart försäkringsbolaget lämnat besked ska slutlig överenskommelse träffas mellan skolan och hemmet.

12. Eget arbete

- a) Träffas överenskommelse om att skulden ska betalas av genom arbete så är det den elev som orsakat skadan som personligen ska utföra arbetet.
- b) Utgångspunkten för beräkningen av hur mycket arbete som eleven ska utföra ligger i det faktiska värdet av skadan.
- c) Värdet av skadan enligt b) ska därefter - för den som är under 18 år - jämkas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till elevens ålder och utveckling, handlingens beskaffenhet, föreliggande ansvarsförsäkring och andra ekonomiska förhållanden samt övriga omständigheter. Om överenskommelse om jämkning träffas svarar skolan för mellanskillnaden.
- d) Det jämkade beloppet enligt c) minus vad eleven kan betala kontant av detta belopp ska utgöra utgångspunkt för hur mycket arbete som eleven ska utföra.
- e) Mängden eget arbete ska fastställas i enlighet med tabellen under punkten 8 ovan i proportion till det jämkade värdet enligt c) eventuellt minskat med det värde som eleven betalar kontant.

B. Ansvar och åtgärder vid stöld av eller skador på privat egendom

Detta avsnitt handlar om vad som gäller när elever eller personal eller tredje man blir bestulna eller får sina ägodelar förstörda och skadan orsakats i lokaler för vilka skolan ansvarar för eller av person för vilken skolan har principalansvar för.

1. Kort om skadeståndslagen

Skolans ansvar för inträffade stölder och skador följer av skadeståndslagen. Grundregeln är även här att den som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar personskada eller sakskada ska ersätta skadan. Den som har arbetstagare i sin tjänst ska ersätta

1. personskada eller sakskada som arbetstagaren vållar genom fel eller försummelse i tjänsten,
2. ren förmögenhetsskada som arbetstagaren i tjänsten vållar genom brott, och
3. skada på grund av att arbetstagaren kränker någon annan på sätt som anges i 2 kap. 3 § skadeståndslagen genom fel eller försummelse i tjänsten.

Ansvaret enligt ovan kallas principalansvar.

Sammanfattningsvis ansvarar kommunen för av anställd orsakade skador som drabbat tredje man (elever, andra anställda och övriga personer). En förutsättning är naturligtvis att den som orsakat skadan vållat densamma uppsåtligen eller genom vårdslöshet (undantag från denna regel finns exempelvis vid myndighetsutövning). Kommunen har inget principalansvar för eleverna som går i kommunens skolor (undantag för den som under utbildning vid skola utför arbete som till sin art liknar sådant som vanligen utföres av arbetstagare).

Ytterst är det domstol som avgör hur bestämmelserna ska tolkas.

Med utgångspunkt i den gällande lagstiftningen och praxis kan följande rekommendationer om hur skolorna ska hantera stöld- och skadeärenden i skolan ges;

En grundläggande förutsättning för att någon ska kunna få ersättning är att någon försummelse eller något fel från skolans sida har skett. En olyckshändelse – hur beklaglig den än må vara – medför inte något ansvar för skolan om inte händelsen kan härledas till någon försummelse från skolans sida. Den inträffade skadan måste dessutom ha skett under skoltid/arbetstid. I vissa fall skulle kommunen även kunna bli skadeståndsskyldig trots att skadan skett efter skoltid/arbetstid. Rättsfallet NJA 1987 s. 710 skulle kunna tjäna som exempel på en sådan situation:

En kommun har till ett musikband upplåtit en träningslokal och anvisat en lokal där utrustning kunde förvaras. På fråga har man från kommunens sida felaktigt

upplyst musikbandet att lokalen var larmad. Då kvarlämnad materiel blivit stulen, har kommunen blivit skadeståndsskyldig.

För kläder, skolmaterial och annat som lämnas kvar efter skoltid/arbetstid ansvarar skolan alltså inte och inte heller för tillgrepp som sker vid aktiviteter under elevernas fritid, t.ex. vid fester som anordnats av klassråd eller elevråd.

2. Allmänna utrymmen

För jackor, skor och annat som förvaras på av skolan anvisad plats ikläder sig skolan ett särskilt ansvar. För att undgå skadeståndsrättsligt ansvar för stöld av eller skadegörelse på sådan egendom måste skolan sörja för nödvändig bevakning av lokalerna. Har inte tillräckliga säkerhetsåtgärder vidtagits för att skydda kläderna m.m. mot stöld och skadegörelse blir kommunen skadeståndsskyldig gentemot eleven.

Huvudregeln är alltså att föremål som förvaras på en plats som skolan särskilt har anvisat ersätts om de blir stulna eller förstörda förutsatt att skolan inte vidtagit tillräckliga säkerhetsåtgärder.

Elever som förvarar värdesaker – t.ex. MP3 spelare, kontanter, busskort, mobiltelefoner och nycklar – i ytterklädernas fickor kan inte få någon ersättning från skolan för värdesakerna. Skolan kan överhuvudtaget endast ansvara för sådant som eleverna normalt sett ska ha med sig till skolan. Privata ägodelar avsedda för fritidssysselsättning som MP3-spelare, mobiltelefoner, musikinstrument, sportutrustning och liknande ansvarar skolan inte för. Om elever eller personal tar med sig privata ägodelar till skolan sker det alltså på egen risk. Har en elev däremot av lärare anmodats att ta med sig sådana ägodelar för att användas i undervisningen, kan ersättning ges under förutsättning att föremålen förvarats på anvisad plats. Om elevskåpen är för små för att förvara exempelvis ett musikinstrument i, måste eleven få reda på vilket annat utrymme i skolan som ska användas.

3. Låsta utrymmen

När skolan håller eleverna med låsbara utrymmen – enskilda låsbara skåp – anses det att skåpen i första hand är den anvisade platsen för elevernas tillhörigheter. Huvudregeln när låsbara skåp finns är att skolan inte blir ersättningskyldig när egendom försvinner ur skåpen. En viss uppsikt över skåpen från skolans sida bör finnas för att skolan ska kunna anses vara fri från ersättningsansvar. Ett exempel är att skåpen inte bör vara placerade i utrymmen där skolans personal sällan eller aldrig passerar. Det förutsätts också att skåpen är av någorlunda god kvalitet och inte är alltför lätta att bryta upp.

4. Ersättning

Skolan bör inte ta på sig att ersätta ytterplagg, skor, gymnastikkläder med mer än belopp som motsvarar ”normal standard”. När stöld inträffar får skolan göra en bedömning i varje enskilt fall vad som kan anses vara en rimlig ersättning, men riktvärden för vilken ersättning som betalas ut är ”Konsumentverkets beräkningar

av skäliga levnadskostnader” (www.konsumentverket.se) som redovisas och uppdateras efter konsumentprisindex varje år. Aktuell delegationsordning visar vem som har rätt att besluta om ersättningsfrågor.

Det är alltså skadeståndslagen som ligger till grund för om ersättning ska utbetalas eller inte. Skolan kan därför inte godtyckligt avgöra om eleven eller personalen ska få ersättning. Det är viktigt att tydligt delge skolans regler för när, för vad och i vilken omfattning man ersätter stulna föremål. Den omständigheten att skolan inte har pengar avsatta i budgeten till att ersätta stulna eller skadade kläder och ägodelar fritar inte skolan från betalningsansvar.

5. Personalhandboken

I den av kommunen framtagna ”Personalhandboken” som återfinns på Insidan (www.huddinge.se) finns vidare instruktioner rörande ersättning som utgår till personal för i arbetet skadade/stulna personliga tillhörigheter.

6. Information

Skolan bör varje läsår lämna information till såväl personal, elever som vårdnadshavare om vilka regler som gäller på den aktuella skolan vid stöld och skadegörelse. Vårdnadshavarna och eleverna bör också få informationen skriftligt för påskrift att man är delgivna skolans regler.

I skolans lokaler bör också anslag finnas uppsatta om att privata ägodelar, som inte ska användas i undervisningen, tas med till skolan på egen risk. Exempel på privata ägodelar är pengar, busskort, MP3-spelare och mobiltelefoner. Skolan ersätter alltså bara kläder, skolmaterial och liknande som förvarats på anvisad plats och då inte med högre belopp än ”normal standard”.

C. Anmälningsplikt till socialtjänsten, polisanmälan och anmälan i

Marsh Plus

Anmälningsplikt till socialtjänsten

Enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen, SoL, har alla ett ansvar för att ett barn inte ska behöva fara illa. Anmälningsplikten bryter sekretessen. Personer som är anställda inom barn och ungdomsverksamheter i kommunen är skyldiga att anmäla till socialtjänsten om man befarar att ett barn far illa. Det är sedan socialtjänsten som ska bedöma om och vilka insatser som behövs. För att socialtjänsten ska klara detta krävs att man får in information. Om en elev är inblandad i skadegörelse och/eller stöld ska skolan överväga att överlämna information om detta till socialtjänsten.

Polisanmälan

Någon skyldighet för kommunen eller rektorn att polisanmäla en person som redan har begått brott finns inte. Däremot kan man vara skyldig att avslöja att någon har för avsikt att begå brott. Utgångsläget vid bedömningen av vilka åtgärder skolan vidtar bör i första hand vara omsorgen om barnets bästa.

I de fall skadegörelsen är av nämnvärd omfattning bör polisanmälan ändå ske regelmässigt oavsett om gärningsman är känd eller inte.

Uppfattas skadegörelsen som en enstaka företeelse av en i övrigt skötsam elev kan det vara en tillräcklig åtgärd att skolan tillsammans med vårdnadshavaren och eleven kommer fram till hur skadan ska ersättas.

JO har på eget initiativ tagit upp ett ärende med anledning av att rektorn vid en skola polisanmält en sjuårig elev (Dnr 352-1998), av JO:s beslut framgår bl.a. följande:

- Grundtanken i svensk rätt är att ansvaret för att lämpliga åtgärder vidtas mot barn och ungdom som begår brott i första hand vilar på socialtjänsten och inte på rättsväsendet.
- Vid bedömning om polisanmälan ska göras mot ett barn måste utgångspunkten vara att det aktuella brottet ska utredas av polis och åklagare.
- När brott begåtts som hör under allmänt åtal är huvudregeln att en förundersökning inleds. Om gärningsmannen är under 15 år kan påföljd för ett brott inte bli aktuellt, varför som regel någon förundersökning inte inleds.
- Ju yngre barnet är desto starkare skäl talar för att socialnämnden ska ombesörja den utredning som kan behövas rörande barnet.
- JO understryker att en sådan åtgärd som en polisanmälan inte ska användas som en form av sanktion mot barnet.

Skadeanmälan

Från den 1 januari 2005 ska alla skador och tillbud som inträffar i Huddinge kommun rapporteras in i systemet Marsh Plus.

Chefen är ansvarig för säkerhetsarbetet inom enheten. Chefen kan delegera uppgiften att rapportera in skadorna i Marsh Plus till särskilda användare. Anmäl i så fall detta till din förvaltnings säkerhetssamordnare, som kan lämna mer information.

Alla skadetyper ska anmälas i Marsh Plus, även hot och tillbud och skador som drabbar anställda och brukare i verksamheterna, till exempel elever. Instruktioner för hur anmälan går till finns på Insidan/Säkerhet.

D. Bilagor, referenser

Flödesschema som illustrerar hur skolan går tillväga vid **SKAdegörelse**

Flödesschema som illustrerar hur skolan går tillväga vid **STÖLD**

Blankett för ”**Framställan om ersättning för stulen/skadad egendom tillhörande elev**”

Blankett för ”**Överenskommelse vid skadegörelse**”

Referenser:

Nordstedts juridik AB, (2001)

Grundskoleförordning, (1994:1194)

Diskrimineringslagen, (2008:567)

Skollag, (1985:1100)

Skollag, (2010:800).

Lpo94

SFS, Arbetsmiljölagen (1977:1160)

SFS, Skadeståndslagen (1972:207)

SFS 2010:704, Lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207)

SFS, Skadeståndslagen (2001:732)

Arbetskyddsstyrelsens kungörelse med föreskrifter om minderåriga (AFS 1996:1)

Arbetsmiljölagen (1977:1160)

Knivlagen, Lag (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål

Brottsbalk, (1962:700)

Socialtjänstlag, (2001:453)

Huddinge kommun, Säkerhetspärm, Lena Vilmar

Marsh Plus, tillbuds- och skaderapportering.

Konsumentverkets beräkningar av skäliga levnadskostnader

NJA (nytt juridiskt arkiv) är ett arkiv där bland annat alla domar från HD finns.

NJA är uppdelat i två avdelningar:

Avd. 1, Rättsfall från Högsta domstolen

Avd. 2, Tidskrift för lagstiftning